

Вплив глобалізаційних процесів на економічний розвиток та взаємозв'язок країн у світовій економіці

Трасковська Ольга В'ячеславівна

магістр історії та правознавства, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, м. Дрогобич, Україна, <https://orcid.org/0009-0002-2032-6932>

Прийнято: 26.01.24 | Опубліковано: 29.02.24

Анотація: В умовах глобалізації основним завданням є прагнення до довгострокової повноцінної роботи, мінімізації фінансово-економічних, соціально-демографічних, політичних та екологічних ризиків, збереження і створення конкурентних переваг, таким чином, кожна держава має можливість забезпечити подальший розвиток комерційних суб'єктів та їх адаптацію до глобальної економіки, конкурентоспроможність національної економічної системи та її регіональних економічних складників, представлених усіма суб'єктами ринку.

Мета статті – дослідження глобалізаційних процесів в економіці та вивчення аспектів їх впливу на взаємозв'язок країн у світовій економіці.

Методи. У статті використано методи аналізу, синтезу, порівняння та наукового абстрагування, що є ключовими для глибокого розуміння складних глобалізаційних економічних процесів.

Результати. Глобалізація в основному зміцнює позиції промислово розвинених країн і надає їм додаткові переваги. Це створює реальну тенденцію для транснаціональних корпорацій і міжнародних фінансових конгломератів завойовувати світову економіку і робити це для власної вигоди, а не для підтримки абстрактного «глобального» суспільства. Процес міжнародної економічної глобалізації не оминув і Україну, яка поступово посідала своє місце в новій системі міжнародних економічних відносин, і нині активно впливає на всі аспекти економічного розвитку країни. Потенціал участі України у світових ринках значний, але він має як позитивні, так і негативні сторони.

Висновки. Визначено, що глобалізація є реальністю сучасного суспільства та складним процесом, який впливає на всі сфери суспільного функціонування та формування єдиного ринкового світового господарства з вільним рухом капіталу, товарів, послуг і робочої сили. Світова фінансова криза та внутрішня ситуація в Україні затримали й ускладнили процес модернізації в нашій країні, збільшили технологічний розрив між державою та сучасним світом, і зараз Україні бракує необхідних ресурсів, щоб бути конкурентоспроможною в економічній сфері.

Темою додаткового дослідження мають стати небезпеки та ризики, пов'язані з подальшим розвитком України в умовах глобалізаційних процесів.

Ключові слова: глобалізація, економічний процес, світова економіка.

Impact of globalization processes on economic development and interrelationship of countries in the world economy

Olga Traskovska

Master of History and Law, Drohobych State Pedagogical University of Ivan Franko,
Drohobych, Ukraine, <https://orcid.org/0009-0002-2032-6932>

Abstract: *In the conditions of globalization, the main task is to strive for long-term full-fledged work, to minimize financial and economic, socio-demographic, political and environmental risks, to preserve and create competitive advantages, thus having the opportunity to ensure the further development of commercial entities and their adaptation to the global economy, ensuring the competitiveness of the national economic system and its regional economic components represented by all market entities.*

The purpose of the article is the study of globalization processes in the economy and the study of their aspects of influence on the interrelationship of countries in the world economy.

Methods. The article uses the methods of analysis, synthesis, comparison and scientific abstraction, which are key to a deep understanding of complex globalization economic processes.

The results. Globalization mainly strengthens the position of industrialized countries and gives them additional advantages. This creates a real tendency for transnational corporations and international financial conglomerates to conquer the world economy and do it for their own benefit, not to support an abstract "global" society. The process of international economic globalization did not bypass Ukraine, which gradually took its place in the new system of international economic relations and actively influenced all aspects of Ukraine's economic development. The potential for Ukraine's participation in world markets is significant, but it has both positive and negative sides.

Conclusions. It was determined that globalization is a reality of modern society and a complex process that affects all spheres of social functioning and the formation of a single market world economy with free movement of capital, goods, services and labor. The global financial crisis and the internal situation in Ukraine both delayed and complicated the process of modernization in our country. They have also widened the technological gap between us and the modern world, and now Ukraine lacks the necessary resources to be economically competitive.

The topic of additional research should be the dangers and risks associated with the further development of Ukraine in the conditions of globalization processes.

Key words: globalization, economic process, world economy.

Постановка проблеми. Соціально-політичний та економічний розвиток держав, необхідність отримання та розподілу ресурсів, прагнення посилити свою роль та вплив у міжнародному співтоваристві, встановлення єдиних норм, правил, стандартів та правових рамок, можливість швидкого переміщення ресурсів у межах світу змушують окремих суб'єктів міжнародного співтовариства утворювати асоціації та союзи.

Світ живе в епоху змін, що ведуть до глобальної інтеграції завдяки впровадженню наукоємних технологій і створенню глобальної інфраструктури. Глобалізація – це процес, який суттєво відрізняється від інтернаціоналізації не тільки тим, що охоплює найширшу сферу життя, але й тому, що він означає перехід від відкритої національної економічної системи до інтегрованої світової економічної системи. Глобалізація – це організація та розширення економічної діяльності за межі окремих країн, що тісно пов'язано з економічною відкритістю та зростанням взаємозалежності в усіх сферах суспільства.

Процес глобалізації визначає основні тенденції світового економічного та політичного розвитку. У сучасному світі домінує сувора модель: жодна країна не може досягти значного покращення добробуту свого народу, не будучи глибоко інтегрованою у світову політичну та економічну систему. В умовах глобалізації основним завданням є прагнення до довгострокової повноцінної роботи, мінімізації фінансово-економічних,

соціально-демографічних, політичних та екологічних ризиків, збереження і створення конкурентних переваг, таким чином, країни мають можливість забезпечити подальший розвиток комерційних суб'єктів та їх адаптацію до глобальної економіки, конкурентоспроможність національної економічної системи та її регіональних економічних складників, представлених усіма суб'єктами ринку.

Питання, спрямовані на підвищення стійкості до негативних факторів, посилення конкурентоспроможності, реалізацію цілей сталого розвитку, забезпечення відповідності встановленим міжнародним стандартам та реагування на загрози, підвищили свою актуальність із точки зору забезпечення економічної безпеки держав, які стикаються з викликами глобалізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань глобалізації економіки присвячено праці цілої низки вітчизняних науковців. О. Гетманець та інші [1] проаналізували характеристики сучасної глобалізації, а також ризики для національних економік.

О. Гордей та М. Примаченко [2] розглядають економічні відносини України в глобалізаційних процесах, з'ясовуючи, що процес міжнародної глобалізації позитивно вплинув на всі сторони економічного розвитку держави, завдяки чому вона поступово завойовує свої позиції в системі економічних відносин.

О. Губарь [3] вивчає сутнісні характеристики глобалізації та регіоналізації, їх суперечливий взаємозв'язок. Глобалізація визначається як багатофакторний процес, який сприяє поширенню спільних цінностей і діяльності, заснованих на демократичному управлінні, та впливає на сферу суспільного життя й адміністративні системи.

Л. Киш [4] було здійснено аналіз сучасного стану та перспектив розвитку економіки в умовах глобалізації, оцінено наслідки цього процесу.

Наслідки глобалізації – це зовнішні чинники, а саме події, рішення та результати, що відбуваються за межами відповідної країни, які викликають внутрішні зміни в конкретній державі, створюючи зворотний зв'язок та реакцію [5].

М. Мельником та І. Залуцьким було розглянуто питання впливу чинників сучасної глобалізації на соціально-економічний розвиток у контексті його ендогенізації. Ученими визначено, що сутністю та основними характеристиками сучасного процесу глобалізації є формування світової економічної системи з високим ступенем взаємопов'язаності форм регіональної інтеграції та взаємодії економіки кожної країни в невизначених, нестабільних і непередбачуваних глобальних умовах [6].

Глобалізацію можна знайти в багатьох аспектах діяльності, але значну її частину можна звести до економічної діяльності в певних рамках, які обмежують можливості та спричиняють наслідки в діяльності країн, що беруть участь у глобальній економіці.

І. Томашук у своїй роботі [8] висвітлює ключові аспекти процесу глобалізації та розкриває її сутнісні характеристики. Встановлено, що глобалізація з економічної точки зору характеризується посиленням впливу зовнішніх економічних факторів, де сформувався єдиний світовий ринок, що регулює рівні умови для всіх учасників.

Підходи вчених до поняття «глобалізація» різняться, зважаючи на природу явища, складність і масштабність змін, які воно викликає, багаторівневість процесу та недосконалість зв'язків між суб'єктами, залученими до глобалізації. Дослідники [7; 9] зосереджують увагу на процесах, масштабах впливу, факторах, наслідках та інших особливостях цього визначення.

Разом із тим залишаються невирішеними такі питання, як вплив глобалізації на трансфер технологій, економічне співробітництво в сучасних умовах кризи, розвиток фінансово-економічної глобалізації, розвиток глобальних економічних інститутів та розповсюдження антиглобалістського руху.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Однак, незважаючи на розгалужені вітчизняні та зарубіжні дослідження у сфері глобалізації економіки, питання впливу глобалізаційних процесів на економічний розвиток та взаємозв'язок залишається актуальним і потребує детального огляду.

Глобалізація, яка має характер суперечливого і неузгодженого процесу, призводить до появи інших процесів, які суперечать один одному і початковій «точці відліку».

Мета статті – дослідження глобалізаційних процесів в економіці та вивчення аспектів їх впливу на взаємозв'язок країн у світовій економіці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Глобалізація є найважливішою рисою сучасної світової системи та однією з найвпливовіших сил, що визначають напрямки розвитку країн на сучасному етапі. Глобалізація охоплює майже всі соціальні та економічні процеси світового розвитку і сприяє прискоренню економічного зростання та модернізації, водночас і породжує нові протиріччя та виклики для світової економіки. Натеper усі країни світу в тій чи іншій мірі залучені до процесу глобалізації. Прояви глобалізації є багатовимірними, вона стала суперечливим і непослідовним процесом, що призводить до виникнення інших суперечливих процесів у світі. Глобалізацію переважно визначають як поглиблення, розширення, інтенсифікацію та динамізм міжнародних економічних відносин і розширення економічних взаємозв'язків між країнами, що супроводжується формуванням глобальних, регіональних і субрегіональних організацій [10].

Глобалізація на своєму початку чітко розділила світ на центр і периферію, рухаючись насамперед у напрямку найбільш розвинених регіонів світу. У центрі знаходяться найбільш розвинені й потужні в усіх відношеннях держави, зацікавлені в глобалізації і здатні просувати її в усіх сферах життя, і саме тут відбувається найбільше забруднення навколишнього середовища. У певній групі держав зосереджені всі транснаціональні компанії, виробляється більша частина валового внутрішнього продукту, а також зосереджені всі фінансові компанії, які роблять свій внесок у світову економіку. Зростаючий розрив між бідними і багатими країнами збільшує міграційний тиск на останні й робить продовження голоду, бідності та відсталості на планеті все більш нестерпним. Просування глобалізації в країни Третього світу підриває в них традиційні відносини і створює конфлікти, які вже неможливо вирішити без втручання міжнародної спільноти.

Суть глобалізації полягає в розширенні взаємодії між державами. Оскільки ринки стають більш взаємопов'язаними, масштаби світової торгівлі, грошових потоків, потоків капіталу, обміну технологіями та інформацією різко зростають. Глобалізація – це найвища стадія інтернаціоналізації, в основі якої лежить гармонізація інтересів розвинених країн і країн, що розвиваються, багатих і бідних, справедливий і сталий розвиток світової системи в цілому та відновлення балансу між суспільством і природним середовищем. Окрім економічних наслідків, глобалізація має екологічний, етнічний, політичний, міжнародний та інші виміри. Зміст глобалізації становлять різномірні за своїм походженням, сферами впливу, проявами та наслідками процеси, тому глобалізацію можна розглядати як самостійну, складну, але внутрішньо дуже суперечливу систему [7].

Сучасна світова економічна система характеризується складною структурою: глобалізацією економічного життя; появою великої кількості наднаціональних інституційних організацій з уніфікованими адміністративними та регуляторними механізмами; прискоренням науково-технічних змін та інформатизацією світової економіки; стандартизацією якості товарів і послуг; лібералізацією торгівлі; збільшенням кількості суб'єктів міжнародних економічних відносин; глобалізацією політичних, соціальних та економічних транснаціональних мереж. Водночас сучасна

модель глобалізації сприяє поширенню міжнародного тероризму та транснаціональної злочинності, особливо в кіберпросторі, наркотрафіку, торгівлі людьми, релігійного та ідеологічного екстремізму, сепаратизму, що підживлюється з-за кордону, нелегальної міграції, легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, і розповсюдженню зброї [5].

У країнах, що розвиваються, глобалізація є наслідком того, що іноземні компанії експлуатують робітників у цих країнах і намагаються отримати перевагу над своїми конкурентами за рахунок зниження заробітної плати.

Глобалізація пов'язана з глобальним виробництвом і розподілом товарів і послуг через розвиток міжнародної торгівлі, зменшення бар'єрів у міжнародній торгівлі, таких як тарифи, експортні мита та імпорتنі квоти, а також послаблення обмежень на рух капіталу та інвестицій. Глобалізація аутсорсингу та офшорингу теж прискорюється. Завдяки аутсорсингу транснаціональні корпорації (далі – ТНК) можуть активно використовувати невеликі й середні підприємства з найменшими можливими витратами на глобальному рівні, при цьому для ТНК важливо забезпечити, щоб невеликі підприємства могли витримати глобальну конкуренцію та захистити права своїх працівників [11]. Транснаціональні корпорації є основними суб'єктами сучасної глобальної економічної системи і разом із державами стали повноправними учасниками міжнародних економічних відносин, а їх вплив і роль у світовій економіці та політиці продовжує зростати. Глобалізація зумовлена доцентровими тенденціями в процесі світової інтеграції і спрямована на об'єднання світового співтовариства на основі єдиного глобального економічного простору [8]. Також треба зазначити, що ТНК не так легко притягнути до відповідальності за порушення прав людини.

Економічна глобалізація означає швидке зростання та диверсифікацію глобальних економічних зв'язків, посилення ресурсної, технологічної та фінансової взаємозалежності національних економік. Одним із головних проявів глобалізації світової економіки і водночас викликів є формування глобального фінансового ринку, важливу роль в якому відіграють транснаціональні корпорації. Цей процес, що здійснюється через механізми фінансової та монетарної лібералізації, висуває нові вимоги до держав у сфері регулювання економіки та фінансового сектора. За цих умов у найскладнішу ситуацію потраплять країни з перехідною економікою, які ще не вибудували свою податкову та фінансову системи, не здатні забезпечити стійке економічне зростання та адекватно реагувати на зовнішні загрози. Крім того, наслідки цієї небезпеки особливо серйозні для країн зі слабкою фінансовою системою.

Загалом, глобалізація – природний і незворотній процес, який перетворює економічний розвиток країн, соціально-економічних систем і регіональних об'єднань у глобальний комплекс. По-перше, процес інтернаціоналізації веде до дедалі глибшої співпраці та збільшення взаємозалежності між країнами і транснаціональними корпораціями. По-друге, саме розвиток науки і техніки докорінно змінив всю систему соціально-економічних та економіко-організаційних відносин, транспортних систем й інформаційних технологій. Час демонструє новий технологічний рівень якості комунікаційних зв'язків, фінансових потоків і транзакцій.

Глобалізація в основному впливає на фінансовий сектор і призводить до формування глобальних фінансових ринків. У процесі глобалізації багато спільних підприємств, іноземних філій, компаній та іноземних дочірніх компаній співіснують із традиційними бізнес-структурами та процесами, такими як експорт товарів, продаж ліцензій та передача бренду (франшиза) [9].

Сучасне світове суспільство переконане, що воно завжди повинно бути частиною єдиної глобалізованої сфери, а тому визначає свою стратегію активного пошуку механізмів, здатних ефективно регулювати глобальний розвиток. Ця нова модель сучасного глобального розвитку, спрямована на «інтеграцію та розширення» інтересів

глобальних суспільств, є новою необхідною умовою для розвитку західної цивілізації, заснованої на принципі інтеграції не тільки держави.

Глобалізація призводить до створення ринків, які стирають кордони між країнами. Цей процес стимулює концентрацію високотехнологічного виробництва в найбільш розвинених країнах, дозволяючи їм розвиватися ще швидше, збільшуючи відставання інших країн. У менш розвинутих країнах зосереджені видобувна промисловість, виробництво сировини, забруднюючі галузі та ресурсномісткі галузі. Це призводить до зростання залежності національної економіки від світового ринку. Тому міжнародні альянси країн формуються для захисту своїх інтересів, наприклад, захисту економіки від негативних наслідків світової кризи [1].

В умовах глобалізації жодна національна економіка не може розвиватися незалежно від світової економіки. Тому конкурентоспроможність економіки країни у світовому господарстві оцінюється насамперед на основі моніторингу бізнес-середовища, ступеня економічної свободи, якості та ефективності державного управління, ступеня глобалізації економіки, рівня розвитку людських ресурсів та потенціалу для зовнішніх запозичень, рівня корупції в суспільстві тощо. Тому для України важливо не лише оновлювати та модернізувати основні фонди, а й вирішувати соціально-економічні проблеми та досягати інноваційного розвитку економіки за рахунок сучасних технологій, інноваційних процесів і проривів. Одночасне виникнення кількох глобальних криз – паливної, продовольчої, економічної, корпоративної, політичної, військової, інституційної, торговельної та ідеологічної – зробило позиції та перспективи всіх глобальних акторів непередбачуваними, водночас значно розширивши можливості кожного з них для ведення багатогранної гри.

Чотири індекси глобалізації – Індекс глобалізації А.Т. Kearney, Індекс глобалізації KOF, Індекс глобалізації CSGR та Глобальний індекс – оцінюють ступінь участі країн у процесі глобалізації, а країни ранжуються відповідно до ступеня їх участі в глобальних потоках. Найбільш широко використовуваний Індекс глобалізації KOF (далі – Індекс глобалізації) створено Швейцарським економічним інститутом KOF у 2002 році, за його допомогою оцінюють масштаб і компоненти глобалізації на рівні окремої держави [5]. Зокрема, Україна посідає 44 місце серед усіх країн з показником Індексу глобалізації 74,95 (попередній Індекс глобалізації був оновлений у 2020 році)[2].

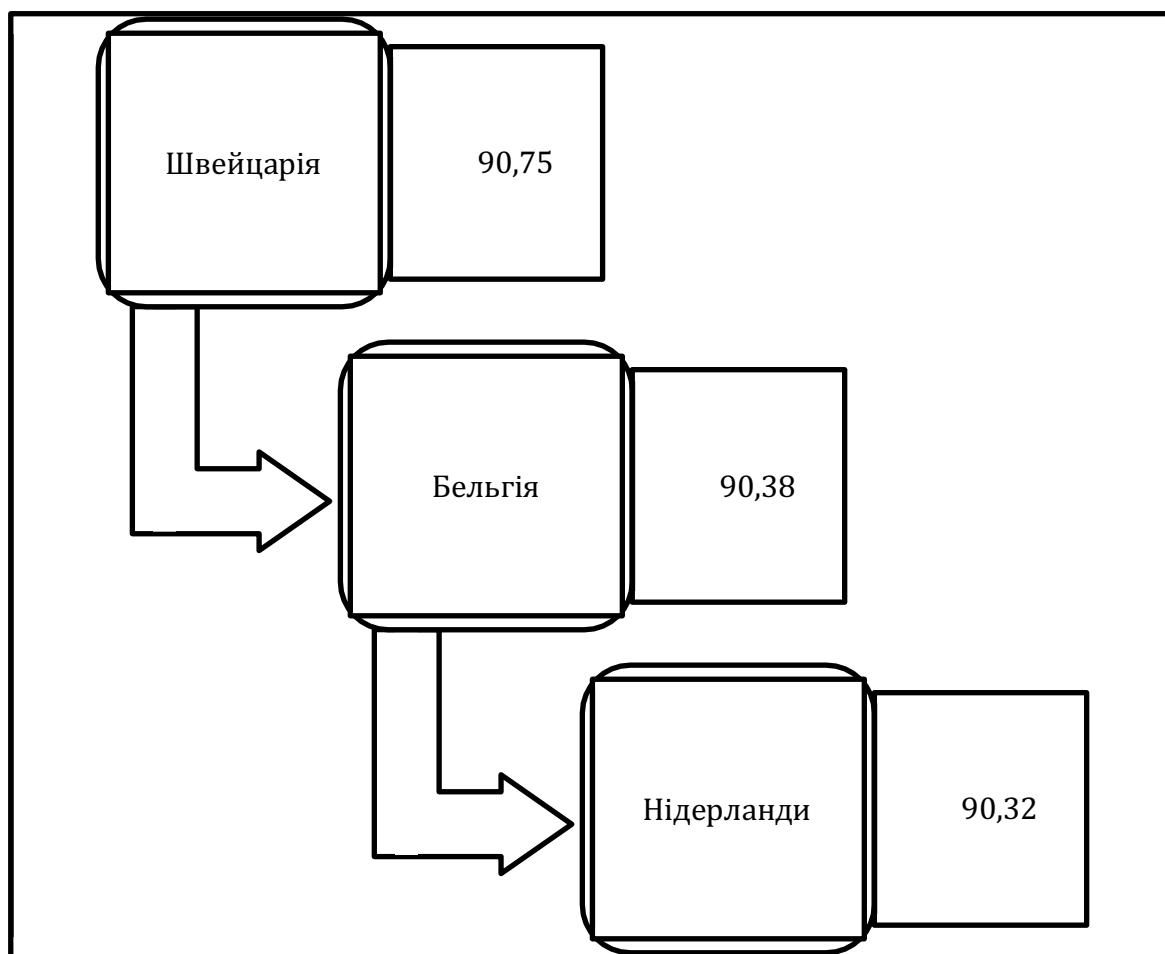
Найбільш глобалізованими країнами світу є Швейцарія, Нідерланди та Бельгія (рис. 1). Останніми роками різниця між трьома країнами-лідерами була незначною: всі три країни мають високий рівень зовнішньої торгівлі та сильний фінансовий сектор. Країни з вищими показниками Індексу глобалізації більше залучені до глобальних процесів. Нідерланди, зокрема, мають високоглобалізовану економіку (наприклад, економічно привабливе розташування для компаній, торгівля товарами через порт Роттердам). Також Швейцарія, Нідерланди та Бельгія є центром багатьох організацій громадянського суспільства.

Індикатор базується на трьох вимірах або групах основних показників: економічному, політичному та соціальному. За допомогою цих трьох вимірів загальний індекс глобалізації намагається оцінити поточні економічні потоки, економічні обмеження, інформаційні потоки, особисті контакти та культурну близькість у досліджуваних країнах [9].

Загалом рівень глобалізації знизився у 2020 році через пандемію COVID-19, потім дещо зріс у 2021 році, але все ще залишається нижчим за допандемічний рівень. Для України цей показник покращився на одну сходинку порівняно з 2020 роком [12].

Рисунок 1

Індекс глобалізації окремих країн світу

Джерело: власна розробка автора

Дотепер для України важливо не лише оновлення та модернізація основних фондів, а й вирішення соціально-економічних проблем та забезпечення інноваційного розвитку економіки шляхом застосування новітніх технологій, інноваційних процесів та революційних інновацій. Конкурентоспроможність є важливим показником економічного стану та перспектив розвитку країни, її вивчає низка аналітичних центрів у всьому світі. Найбільш характерними із цих досліджень є щорічні звіти та відповідні рейтинги національної конкурентоспроможності, які публікують швейцарські організації Всесвітній економічний форум та Міжнародний інститут розвитку менеджменту.

Процес впливу глобалізації на національну економіку України досить складний та суперечливий, у ньому існують як позитивні, так і негативні сторони (таблиця 1).

Таблиця 1

Позитивні та негативні сторони впливу глобалізації на національну економіку України

<i>Позитивні сторони</i>	<i>Негативні сторони</i>
Можливість брати активну участь в обговоренні режимів регулювання міжнародних економічних відносин	Домінування економічно розвинених країн
Скорочення витрат на здійснення зовнішньоекономічних операцій, що сприятиме підвищенню цінової конкурентоспроможності українських виробників	Пригноблення розвитку окремих галузей національної економіки, які через заміщення їх імпортом не готові до міжнародної конкуренції; соціальна нерівність у порівнянні з економічно успішними країнами
Інвестиційна привабливість для іноземних інвесторів та розширення можливості більш вільного доступу до зарубіжних ринків за рахунок зменшення тарифних та нетарифних перешкод	Звільнення економічних сил, що посилюють нерівність у сфері зайнятості, у питаннях продуктивності праці, матеріального благополуччя тощо

Джерело: власна розробка автора на основі джерела [7]

Таким чином, процес глобалізації має значний вплив на національні економіки, в тому числі й на економіку України.

Механізм забезпечення стабільного економічного розвитку полягає в тому, щоб спрямувати економіку України на довгострокові цілі розвитку та перетворити проблеми національної економіки в середньо- та довгострокові стратегічні плани економічного розвитку [4].

Для України глобалізація та регіоналізація є одночасно і викликом, і можливістю підвищити конкурентоспроможність національної економіки. В обох випадках Україна має адаптуватися до цих процесів і зайняти гідне місце у світовій економіці. Інтереси України полягають у формуванні багатополлярної зовнішньоекономічної політики та участі в регіональних блоках зі своїми сферами впливу [3].

Україна відчуває на собі наслідки глобалізації від початку своєї незалежності, коли її економіка та публічна сфера стали відкритими для решти світу. З одного боку, країна все більше користується перевагами глобалізації, а з іншого – наражається на нові глобалізаційні загрози. Як молода держава Україна не готова до цих загроз і часто не здатна захистити себе від них.

Світова фінансова криза та внутрішня ситуація в Україні затримали процес модернізації нашої країни, поглибили її технологічну відсталість та збільшили надмірну залежність від зовнішніх ринків, і сьогодні держава не має достатніх ресурсів для забезпечення конкурентоспроможності своєї економіки.

Ризики та загрози, з якими стикається Україна в умовах подальшого розвитку глобалізації, а також особливості альтернативних моделей глобалізації, мають стати предметом подальших досліджень.

Висновки. Глобалізація є об'єктивним історичним процесом, але цей процес досить проблематичний, адже має як позитивний, так і негативний вплив на світову економіку. Глобалізація в основному зміцнює позиції промислово розвинених країн і надає їм додаткові переваги. Це створює реальну тенденцію для транснаціональних корпорацій і міжнародних фінансових конгломератів завойовувати світову економіку і робити це для власної вигоди, а не для підтримки абстрактного «глобального» суспільства. Отже, глобалізація є реальністю сучасного суспільства, вона впливає на всі сфери суспільного функціонування та формування єдиного ринкового світового господарства з вільним рухом капіталу, товарів, послуг і робочої сили.

Процес міжнародної економічної глобалізації не оминув і Україну, яка поступово посіла своє місце в новій системі міжнародних економічних відносин, і активно впливала на всі аспекти економічного розвитку країни. Потенціал участі України у світових ринках значний, але він має як позитивні, так і негативні сторони.

Світова фінансова криза та внутрішня ситуація в Україні затримали й ускладнили процес модернізації в нашій країні, збільшили технологічний розрив між державою та сучасним світом, і зараз Україні бракує необхідних ресурсів, щоб бути конкурентоспроможною в економічній сфері.

Темою додаткового дослідження мають стати небезпеки та ризики, пов'язані з подальшим розвитком України в умовах глобалізаційних процесів, а також особливості альтернативних моделей глобалізації.

Список використаних джерел

1. Гетманець О., Коробцова Д., Єжелей Ю. Глобалізація та міжнародна економіка: складність інтеграції ринків та економічні наслідки на рівні країн (український досвід). *Академічні візії*. 2023. Вип. 20. DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.8159428> (дата звернення 06.01.2024).
2. Гордей О., Примаченко М. Економічні відносини України в глобалізаційних процесах. *Фінансова система країни: тенденції та перспективи розвитку* : матеріали ІХ Міжнар. наук.-практ. інт.-конф. (м. Острог, 21 жовт. 2022 р.). Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2022. С. 289–292. URL: https://eprints.uaeu.edu.ua/id/eprint/8793/1/Tezy_fin_systema_2022.pdf#page=289 (дата звернення: 06.01.24).
3. Губарь О. Вплив глобалізації та регіоналізації на розвиток національної економіки України. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2020. №2 (68). С. 17–22. DOI: <https://doi.org/10.32836/2521-666X/2020-68-3> (дата звернення: 06.01.24).
4. Киш Л. М. Сучасний стан та перспективи розвитку економіки в умовах глобалізаційних процесів. *East European Scientific Journal*. 2020. Т.1. №3 (55). С. 9–16. URL: <http://socrates.vsaueu.org/repository/getfile.php/24642.pdf> (дата звернення: 05.01.2024).
5. Литвин О. Україна в системі міжнародних економічних відносин в умовах інституціоналізації та глобальної конвергенції. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Міжнародні відносини*. Київ, 2019. Вип. 1. С. 36–40. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_mv_2019_1_10 (дата звернення: 05.01.2024).
6. Мельник М., Залуцький І. Виокремлення глобалізаційних чинників соціально-економічного розвитку: концепт ендогенізації. *Регіональна економіка*. 2022. №1. С. 14–30. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2022-1-2> (дата звернення 06.01.2024).
7. Плахотнік О., Павленко А. Вплив глобалізації на розвиток світової економіки та економіки України. *Економіка та держава*. 2022. № 5. С. 62–67. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/5_2022/11.pdf (дата звернення: 06.03.24).
8. Подоляничук О. Вплив глобалізаційних процесів на сучасні економічні системи. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2022.

№ 1. С. 153–165. URL: <http://socrates.vsau.org/repository/getfile.php/31110.pdf> (дата звернення: 06.01.24).

9. Різник Д., Ємець В., Магнушевська Т. Вплив глобалізаційних процесів на українську економіку: аналіз та стратегії. *Академічні візії*. Вип. 28. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/929/830> (дата звернення: 06.01.24).

10. Риков В. Вплив глобалізаційних процесів на економічну безпеку України. *Право та державне управління*. 2020. № 2. С. 203–210. URL: http://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/2_2020/33.pdf (дата звернення: 06.01.24).

11. Ткач Д. Білокур Г. Вплив глобалізації на розвиток міжнародних соціально-економічних процесів. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2022. № 4 (68). URL: <https://doi.org/10.31732/2663-2209-2022-68-28-35> (дата звернення: 06.01.24)

12. Top 50 countries in the Globalization Index 2023. Statista. URL: <https://www.statista.com/statistics/268168/globalization-index-by-country/> (дата звернення: 06.01.2024).

13. Rasulov, R. (2023). Automation of Direct Sales Processes as a Driver of Economic Efficiency in the Restaurant Industry: A Descriptive Study. *Futurity of Social Sciences*, 1(3), 79–94. <https://doi.org/10.57125/FS.2023.09.20.06> (date of access: 06.01.2024).